

ÎNVĂȚAREA AUTODIRIJATĂ

**prof. drd. Țîmpău Cristina,
Facultatea de Psihologie și Științele Educației
Universitatea din București**

Self-managementul învățării înseamnă planificarea, monitorizarea și evaluarea propriului proces de învățare.

În literatura de specialitate se întâlnesc o mare diversitate de termeni pentru acela care învață de unul singur, pentru cel care își organizează propria învățare, cum ar fi: învățare autodirijată, învățare auto-reglatoare, învățare autodeterminată, auto-educarea, autoinstruirea, învățarea independentă sau termeni din limba engleză: self-directed learning, self-regulated learning, expert learner. Prin urmare și încercările de definire a acestor termeni sunt numeroase și variate. Vom prezenta mai jos câteva dintre definițiile și teoriile care s-au construit referitoare la învățarea auto-reglatoare.

În explicarea învățării se observă o progresivă deplasare a accentului de la determinanții ei externi la determinanții endogeni sau proveniți din interiorul individului.

Accentul pus pe subiect, pe interioritatea lui, înțeasă nu doar ca organizare care răspunde specific la anumite influențe ci și ca organizare care modelează chiar influențele, deci ca sistem de autoorganizare, nu ignoră influențele externe asupra învățării dar le configurează într-un alt context mai profund pentru explicarea lor. Înțelegerea individului ca sistem extrem de complex, cu maximă capacitate de autoorganizare, oferă noi fundamente pentru acceptarea și explicarea nevoii individului de a învăța continuu, independent toată viața.

Înțelegerea și acceptarea acestor fundamente a favorizat impunerea în psihologia învățării și a educației a conceptului de învățare permanentă, pe tot parcursul vieții.

Bandura (în V. Negovan - Autonomia în învățarea academică) specifică faptul că „autoreglarea nu doar asigură succesul în instruirea formală dar promovează și învățarea permanentă, învățarea în care individul își mobilizează resursele personale pentru achiziționarea de noi cunoștințe pentru cultivarea tuturor componentelor sale în ideea respectului de sine sau pentru a trăi mai bine”.

Aceasta presupune însă interdependența în gestionarea resurselor interne și externe ale învățării, autoadministrarea acestor resurse.

Psihologia actuală a învățării leagă de reușită, succesul și profunzimea acestei activități, diferite atribute ale autogestionării resurselor învățării precum:

Auto-dirijare (self-directed learning)

Auto-referință (self-referenced learning)

Auto-determinare (self-determined learning). (în V. Negovan - Autonomia în învățarea academică)

Se consideră că autodirijarea învățării exprimă cel mai bine libertatea individului cu privire la:

- deciziile privind propriile nevoi de învățare;
- prioritățile în domeniul nevoilor și al interesului de a învăța;
- motivația obiectivelor învățării;
- alegerea unor stiluri și strategii de învățare;
- evaluarea rezultatelor învățării.

În termeni contemporani, indivizii pot fi descriși ca persoane auto-reglatoare în măsura în care ei sunt participanți activi, motivaționali și comportamentali în propriul proces de învățare.

(J. Zimmerman, D. Schunk-Self- Regulated learning and academic achievement, 1989)

Conceptul de automanagement (self-management), semnifică autogestionarea propriilor resurse adaptative, controlul asupra propriului comportament, implicarea individului în pașii de bază ai unui program de modificare a comportamentului, fiind promovat de altfel, de una dintre cele mai recente aplicații ale perspectivei behavioriste asupra învățării și anume modificarea cognitiv comportamentală.

Studiile cu privire la automanagement au identificat în dinamica acestuia mai multe faze:

- fixarea scopurilor activității,
- observarea propriei activități,
- înregistrarea rezultatelor activității,
- evaluarea rezultatelor,

-întărirea, fixarea, utilizarea rezultatelor dacă sunt apreciate ca reușite. (Woolfolk, în V. Negovan- Autonomia în învățarea academică).

Definiții mai precise ale învățării auto-reglatoare (SRL- self regulated learning), decât aceasta, tind să varieze pe baza perspectivelor teoretice ale cercetătorilor. Aceste definiții au în centrul lor studentul și activitatea lui de învățare.

Majoritatea definițiilor cer utilizarea intenționată a proceselor specifice, strategiilor și răspunsurilor de către student pentru a-și îmbunătăți realizările. În toate definițiile indivizii trebuie să fie înzestrați cu potențialul de utilitate al proceselor de autoreglare.

A doua trăsătură a majorității definițiilor auto-reglării este un feed-back continuu de auto-orientare de-a lungul învățării. Acest circuit se referă la un proces ciclic în care individul își monitorizează eficacitatea metodelor de învățare și strategiilor și răspunde acestui feed-back printr-o varietate de forme, transformă aspectele ascunse din autopercepție în schimbări clare în comportament și înlocuiește strategiile de învățare cu altele.

A treia trăsătură comună este descrierea a cum și de ce studenții descoperă și folosesc un proces particular auto-reglator, strategii sau răspunsuri. Părerile diferă în privința acestei teorii motivaționale a învățării autoreglatoare. Teoriile operaționale susțin că toate răspunsurile auto-reglatoare de învățare sunt în fond sub controlul recompenselor externe și al pedepselor neprevăzute. Fenomenologii pe de altă parte văd indivizii și mai ales studenții că fiind motivați în primul rând de un simț global de autostimă. Teoriile dintre acești doi poli preferă ca motive: îndeplinirea succesului, atingerea obiectivelor, propriul randament și conceptul de asimilare.

O întrebare importantă pentru definirea învățării autoreglatoare este de ce studenții nu învață auto-reglat de-a lungul tuturor experiențelor de învățare? Puține teorii o descriu doar ca o capacitate sau stadiu de dezvoltare, însă fiecare presupune că o capacitate de dezvoltare stă la baza ei. Majoritatea formulărilor consideră că atunci când sunt mici copii nu pot fi auto-reglatori de-a lungul învățării în nici un mod formal. Cu toate acestea atât cognitivismul constructivist și Vygotskian consideră că majoritatea copiilor își dezvoltă capacitatea de auto-reglare în timpul anilor din școala elementară. Constructiviștii orientării piagetiene consideră că egocentrismul copilului mic este un factor critic care limitează auto-reglarea, iar pe de altă parte Vygotsky subliniază importanța incapacității copiilor mici în utilizarea limbajului interior în ghidarea rolurilor. Cognitiviștii care preferă părerea lui Flavell, tind să accentueze limitarea funcționării metacognitive la copii ca prim factor pentru incapacitatea lor de auto-reglare de-a lungul învățării. Când copii ajung la o vârstă când procesul de auto-reglare ar trebui să fie dezvoltat,

eșecul lor în a folosi aceste procese sunt atribuite de obicei unuia sau mai multor din următorii trei factori:

1. ei pot să nu creadă că un proces de auto-reglare va funcționa, este necesar sau preferat într-un context particular de învățare;
2. ei pot să nu creadă că pot realiza cu succes rezultate auto-reglate efectiv prin alte mijloace;
3. pot să nu fie suficienți de dornici de a obține anumite rezultate sau de a atinge obiective particulare de învățare pentru a fi motivați să învețe auto-reglator.

Majoritatea teoriilor consideră că efortul studenților să învețe auto-reglator necesită deseori timp de pregătire suplimentar, vigilență și efort. Dar dacă rezultatele acestor eforturi nu sunt suficient de atractive, studenții nu vor fi motivați.

H. Siebert în lucrarea sa “Învățarea autodirijată și consilierea pentru învățare” atrage atenția asupra complexității termenului și confuziile care apar în încercarea de definire a lui.

El consideră că noțiunile cu prefixul “auto” sunt neclare. Caracterul vag al termenilor se explică prin logica diferită care stă la baza alcătuirii termenului compus. “Autodeterminarea” provine dintr-un sistem de referință politic vizând emanciparea; “autorealizarea” - mai degrabă din teoria identității. Termenii se folosesc în contexte diferite.

“Autoorganizarea” constituie categoria-cheie pentru desemnarea dinamicii proprii sistemelor de tot felul, iar în sens mai restrâns înseamnă managementul individual în domeniul proiectelor de învățare.

Autodirijarea și autodeterminarea se manifestă, de fapt, gradual (ele există ca variante ale autonomiei).

Ajungem astfel la ceea ce, destul de ambiguu încă, este numit „sine“(nucleul de subiectivitate absolută, propriul model și construct, cel care reglementează interacțiunile individului cu lumea); este un autoconcept și este o realizare reflexivă. Cu cât „sinele“ face mai multe experiențe cu el însuși, cu atât procesele de învățare sunt mai eficiente. Psihopedagogic, implicația este: atunci când veți crea condiții pentru autocunoaștere, individul își va descoperi propriile posibilități/ capacități de învățare, dar și preferințele, necesitățile de învățare.

Knowles a definit învățarea autodirijată ca “proces în care inițiativa o dețin indivizii, cu sau fără ajutorul altora, referitor la diagnosticarea propriilor nevoi de învățare, formularea

scopurilor învățării, identificarea resurselor umane și materiale ale învățării, alegerea și implementarea unor strategii de învățare adecvate, evaluarea rezultatelor învățării”.

Dirijarea propriei învățări depinde și de modalitatea acțiunii. În cazul acesta, multitudinea sensurilor pe care o dobândește noțiunea este și mai mare, fiind vorba de învățare îndrumată, organizată, instituționalizată, intențională, implicită, incidentală, informativă, latentă, autodidactă, etc.

În privința contradicțiilor existente referitoare la învățarea autodirijată, H. Siebert face următorul bilanț:

1. învățarea autodirijată nu este o noțiune exactă, operațională, ci o metaforă care permite multiple variante de interpretare;

2. învățarea autodirijată se alimentează din diverse tradiții – pedagogia emancipării, discursul privind deșcolarizarea, știința cunoașterii;

3. nu termenul de învățare autodirijată este ceva cu totul nou, ci atenția și interesul economic care i se acordă acum;

4. aparenta contradicție dintre “autodirijat” și ”dirijat din exterior” duce mai mult la confuzie decât la clarificarea problemei. Învățarea autodirijată nu este mai eficientă decât cea îndrumată;

5. rămâne de necontestat că numai cel care participă continuu la o instruire alternativă instituționalizată dispune implicit și de competențe efective de autoînvățare;

6. diverse obiective se pot atinge mai repede și mai bine învățând singur, altele reclamă forme instituționalizate de învățare;

7. încă se mai exagerează rolul computerului ca mediu în autoînvățare;

8. creșterea autorăspunderii în procesul de învățare nu ar trebui să fie pusă în legătură cu diminuarea răspunderii oficiale în domeniul învățării;

9. nu trebuie să ne așteptăm la o degrevare financiară a statului și a economiei impunând conceptul de învățare autodirijată.

Învățarea autodirijată este o învățare autoresponsabilă; adulții (dar și adolescenții) învață să ia hotărâri și să răspundă pentru ele.

Pedagogia contemporană răstoarnă un mit – al impunerii obiectivelor în învățare; se credea, până nu demult, că oamenii pot fi influențați astfel încât ei să-și schimbe atitudinile. Aceasta concepție nu mai este aplicabilă astăzi. De fapt, oamenii se schimbă numai dacă ei înșiși

vor/își propun/acceptă aceasta. Pentru pedagogie, implicația este radicală: intențiile normative (chiar paternaliste) de educare trebuie abandonate.

BIBLIOGRAFIE

- Negovan, Valeria. (2004). *Autonomia în învățarea academică- fundamente și resurse*. București: Ed. "Curtea Veche".
- Siebert, H. (2000). *Învățarea autodirijată și consilierea pentru învățare*. București: Ed. Institutul European.
- Smith, P., Pellgrini, A. (2000). *Psychology of education. Major Themes*. London and New York: Routledge Falmer.
- Sprinthall, N., Sprinthall, R., Oja, S. (1994). *Educational Psychology – a Developmental Approach, 6TH Edition*.
- Travers, J. (1970). *Fundamentals of Educational Psychology*. Pennsylvania: International Textbook Company.
- Zimmerman, J., Schunk, D.(1989). *Self-Regulated Learning and Academic Achievement*. New York: Springer-Verlag.
- Zörge, B., Radu, I. (1979). *Studii de psihologie școlară*. București: E.D.P.